

הערות למאמר: הטיפול בחללים אזרחיים בשעת חירום

1. שעת חירום, שבה פיקוד העורף מקבל אחריות לניהול המשבר, יכולה להיות משני סוגים:
 - א. מצב מיוחד בעורף שעליו ניתן להכריז בעת מלחמה. ההכרזה הזאת מאפשרת - מהבחינה המשפטית - לבעלי תפקידים בכירים בצה"ל (הרמטכ"ל, סגנו, ראש אגף המבצעים, מפקד פיקוד העורף ומפקד פיקוד מרחבי) לתת הוראות והנחיות מחייבות לאוכלוסייה האזרחית. על פי החוק, רשאים המפקדים הבכירים האלה לתת לאוכלוסייה כל הוראה הנדרשת - להערכתם - כדי לשמור על חיי אדם או כדי להצילם או כדי להגן על רכוש. ההוראות יכולות להיות מכוונות לכל הציבור או לקבוצות מסוימות. על פי סעיף 9 ג' לחוק ההתגוננות האזרחית, התש"א - 1951 מוסמכת הממשלה להכריז על מצב מיוחד בעורף כאשר היא משוכנעת כי קיימת סבירות גבוהה שצפויה התקפה על האוכלוסייה האזרחית.
 - ב. אסון לאומי. בהתאם להוראות החוק ולהחלטות הממשלה, במרבית הסוגים של אסונות המוניים - כמו אסונות טבע, אירוע חומרים מסוכנים, פיגוע טרור חריג וכ' - מוטלת האחריות הראשונית לטיפול באירוע על משטרת ישראל. אולם אם מדובר באירוע רחב היקף, ויש צורך להפעיל סד"כ גדול, מוסמך הדרג המדיני להורות על העברת האחריות לצה"ל. אירוע מוגדר "אסון המוני" אם מדובר בפגיעה חמורה בשלום הציבור, בביטחון הנפש או ברכוש ואם הפגיעה הזאת נוגעת לציבור גדול או לשטח גדול.
2. נוהל 146 מבטא את חלוקת האחריות בין הגופים הממשלתיים השונים העוסקים בתחום הזה ומשקף - בין היתר - את ההסכמות בנוגע לאופן שבו יש לממש את התורה לטיפול בחללים: "פיקוד העורף אחראי לאיסוף ממצאים ראשוניים בשטח האירוע - בהתאם לתורת זיהוי חללים של הפיקוד - ולהעברת החללים, עם כל אמצעי הזיהוי, עד לתחנת ריכוז החללים של מערך מל"ח (משק לשעת חירום), לרבות באירוע חל"כ (חומר לחימה כימי) - לאחר טיהור החללים - ובאירוע ביולוגי".
3. PM - קיצור של Post Mortem - נתונים שנאספים לאחר המוות.
4. AM - קיצור של Ante Mortem - נתונים שנאספים מאנשים חיים.
5. באירוע בלתי קונוונציונלי לא ייקבע מוות בשטח, וכל הנפגעים - החיים והמתים - יפנו לבית החולים. שם הם יופשטו ויטוהרו. הפצועים ימוינו לפי חומרת פציעתם, ובמקביל ייקבע מותם של החללים. בתי החולים קיימות מחלקות אנ"ח (איסוף נתונים וחללים) ייעודיות לטיפול בחללים באירוע בק"ן (בלתי קונוונציונלי). תפקידם זהה לתפקיד של מחלקות האנ"ח שבגדודים: תיעוד החללים ונתוני הזיהוי שלהם.
6. על פי תורת הטיפול בחללים של המשטרה קיים שלב נוסף לפני הקמתו של מרכז המידע למשפחות - השלב של הכנת רשימות נעדרים, שקיים חשש שנפגעו באירוע. השלב הזה אינו נידון במאמר הזה.
7. במאמר הזה לא יפורט נושא הקבורה, שראוי לדיון ייעודי בפני עצמו.
8. למעט מאגר המידע של צה"ל, המושתת בעיקרו על טביעות אצבע, על מרשמי שיניים ובשנים האחרונות גם על דגימות די-אן-אי שנלקחות מלוחמים. כל המידע הזה אגור במחשבים.